

بررسی ابعاد اقتصادی و اجتماعی بر افراد آسیب دیده در زلزله غرب کرمانشاه

سیما پرشو^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۵/۲۰

سیدناصر حجازی^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۸/۲

اصغر محمدی^۳

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی پیامدهای اجتماعی، اقتصادی در مناطق زلزله زده مطالعه موردی زلزله زدگان غرب کرمانشاه انجام گردید. روش تحقیق پیمایشی بوده است. جامعه آماری تمامی افراد ۱۸ سال به بالای شهرستان های سرپل ذهاب و ثلاث باباجانی می باشد که بیشترین آسیب را از زلزله پذیرا شدند. نمونه آماری با استفاده از فرمول کوکران و با روش نمونه گیری خوشه ایی تعداد ۶۰۰ نفر از زلزله زده غرب استان کرمانشاه به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. جهت گردآوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته استفاده گردید. اعتبار ایزار به شیوه اعتبار صوری بوده و با نظر اساتید، اصلاحات صورت پذیرفت. برای تعیین اعتماد پذیری پرسشنامه از نرم افزار SPSS و برای محاسبه آن از فرمول کرونباخ استفاده شد. ضریب آلفای کرونباخ برای عواهل پرسشنامه سطح بالایی از پایایی را به اثبات رساند سطح سنجش متغیرهای مستقل و وابسته هر دو فاصله ای و از آزمون همبستگی پیرسون و با توجه به اینکه متغیر مستقل دارای ابعاد و معرفهایی بود برای بررسی بیشتر از آزمون رگرسیون چند متغیره استفاده شد. یافته های تحقیق نشان داد که وقوع زلزله بر احساس امنیت اجتماعی، مسئولیت پذیری اجتماعی، انطباق پذیری شهروندان، همبستگی اجتماعی با دیگران، تقدیرگرایی، احساس امنیت اقتصادی، تغییرات شغلی، تاثیر دارد. نتیجه این که جهت کاهش آسیب پذیری، علاوه بر عواهل فنی و مهندسی، باید عواهل اجتماعی-اقتصادی نیز به طور جدی مورد توجه قرار گیرد.

کلیدواژه ها: پیامدهای اجتماعی، پیامدهای اقتصادی، مناطق زلزله زده، زلزله زدگان غرب کرمانشاه

^۱ دانشجوی دکتری جامعه شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران.

^۲ استادیار گروه جامعه شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران. (نویسنده مسئول)

hejazinaser@yahoo.com

^۳ استادیار گروه جامعه شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران. asghar.mo.de@gmail.com

زلزله از جمله حوادث مهمی است که زندگی فردی و اجتماعی بخشی از جامعه را تحت تأثیر مستقیم می گذارد. این حادثه، بخشهای دیگر جامعه را نیز به طور غیر مستقیم متأثر می کند. از طرفی، سیستم های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، دینی و نظامی هر جامعه ای هم به اجبار ناگزیر از مداخله در پیامدهای آن هستند؛ چرا که پیامدهای این اتفاق زمین شناختی، ابعاد اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و روانی دارد و زلزله زدگان، تا سالهای دور در آینده و حتی تا زندگی نسل سوم، به طور ذهنی و عینی و به اجبار، تحت تأثیر این پیامدها و عواقب هستند.

زلزله، پیامد کوتاه مدت مثبت ندارد اما در دراز مدت، می توان نتایج ناخواسته و مثبتی مانند توجه جدی به ساختمان سازی مهندسی و ایمن برایش در نظر گرفت. از آن سو، عمده پیامدهای آن منفی قلمداد می شوند، چه در کوتاه مدت و چه در دراز مدت، و بی توجهی به این عواقب منفی، بستری فراهم می آورد تا انواع مسائل اجتماعی در آن برساخته و ماندگار بشوند. یکی از معیارهای تشخیص مسأله اجتماعی، متأثر کردن زندگی بخش مهمی از جامعه است. با عنایت به دیدگاه سی رایت میلز، وقتی پدیده ای چنان عمومیت پیدا می کند که از زندگی فردی و اجتماعات کوچک فراتر برود، می توان نتیجه گرفت که به یک مسأله جامعه شناختی تبدیل شده است. به عنوان مثال، بیکاری یک فرد یا تعداد کمی از افراد، ممکن است دلایل فردی داشته باشد، اما آن گاه که نرخ بیکاری رشد قابل توجهی می گیرد و زندگی میلیون ها فرد را تحت الشعاع قرار می دهد، مسأله اجتماعی شکل گرفته است.

زلزله هر چند در بادی نظر یک حادثه طبیعی است اما یک تفاوت جدی با دیگر مسائل اجتماعی دارد. دیگر مسائل اجتماعی زمانمند هستند؛ یعنی شکل گیری آنها علل مقدماتی دارند و در طول زمان برساخته می شوند اما زلزله در زمانی حد اکثر چند دقیقه ای حادث می شود و کششگران اجتماعی در هر رده اجتماعی از دانشمندان متخصص زلزله و زمین شناسان تا مسئولین ارشد جامعه تا متخصصان علوم انسانی هیچ فرصتی برای مطالعه آن و برنامه ریزی برای پیشگیری از پیامدها یا کاهش خسارتهای آن ندارند.

از سوی دیگر، زلزله، به سرعت از یک حادثه طبیعی و زمین شناختی، به مسأله اجتماعی تبدیل می شود. به علاوه این که نه تنها خود برای تمامیت هر جامعه مسأله است بلکه در زمانی کوتاه، عامل شکل گیری مسائل اجتماعی بسیاری می شود که مطالعه، شناخت، ارائه راهکارهای کوتاه مدت و بلند مدت برای به حداقل رسانیدن عواقب آن مسائل دیگر، نیازمند صرف هزینه های مالی و غیرمالی فراوانی می شود که تهیه این هزینه ها از جهات مختلف برای کشوری که مبتلا به انواع مشکلات فردی و اجتماعی و ساختاری و غیر ساختاری است، برنامه های توسعه چند ساله را در عمل و اجرا با موانع روبرو می کند.

حادث شدن زلزله در بخشی از استان کرمانشاه، مصداق مقدمه ای است که در بالا آوردیم. ظرف چند ثانیه، زندگی و مسکن هزاران نفر از هم وطنان کرمانشاهی تخریب شد و به جز جان سپردن تعداد زیادی از آنها، عده ای را نیز در وهله اول با مشکلات جسمانی درگیر کرد.

اما مسأله اصلی تنها تخریب منازل مسکونی و لوازم ضروری زندگی زلزله زدگان نیست؛ بلکه انواعی از مسائلی پس از زلزله به طور ناخواسته بر ساخته می شوند که زندگی چند نسل را تحت تأثیر می گذارد و صرف تلاشهای علمی، اقتصادی، مدیریتی، فرهنگی و برای کاهش یا حذف آنها از فضای جامعه به سهولت امکان پذیر نیست.

از آنجا که زندگی فردی فی نفسه ذو ابعادی است، می توان نتیجه گرفت که زندگی اجتماعی به جز داشتن ابعاد مختلف، پیچیدگی ها و عمق بیشتری دارد. بنابراین، پیامدهای زلزله کرمانشاه، واجد ابعاد انسانی فراوانی مانند پیامدهای اجتماعی، پیامدهای اقتصادی، پیامدهای روانی، پیامدهای خانوادگی، پیامدهای سیاسی و پیامدهای فرهنگی است که ضرورت دارد با متدولوژی علمی و منطقی، از منظر دانش جامعه شناسی و با بهره گیری از تئوری های مرتبط مطالعه شود. قدر مسلم، پیچیدگی جامعه انسانی به طور کلی، و پیچیدگی نتایج ناخواسته زلزله در اینجا، منجر به شکل گیری مسأله ای اجتماعی شده که «پیچیدگی مضاعف» دارد و بنابر اقتضای آن، ضروری است که در این مطالعه از تئوری های مختلف جامعه شناسی بهره گرفته شود.

فاجعه شده، بر دامنه، عمق، و از وضعیت پایداری و جهت این پیامدها مؤثر است (زنادیا و سونگ^۱، ۲۰۰۳: ۵۶). از این رو، رابطه بین زلزله و پیامدهای آن از چنین شرایطی تأثیر می پذیرد و نمی توان همانند آنچه در مورد پروژه ها و برنامه های اقتصادی و اجتماعی مورد نظر است، تنها یک رابطه دوماثله ای را پیش بینی کرد؛ بلکه این رابطه دست کم رابطه ای سه مؤلفه ای است (تاجیک، ۱۳۷۹: ۱۰۱).

اما انجام پژوهش حاضر در بین زلزله زدگان غرب کرمانشاه مسئله ای اساسی و مهم است. زمین لرزه ۱۳۹۶ کرمانشاه به بزرگی ۷/۳ ریشتر در نزدیکی ازگله در ۳۲ کیلومتری جنوب غربی شهر حلبچه عراق ایران رخ داد. این زلزله یکی از بزرگترین زلزله های تاریخ کشور بود که بر اثر این زلزله در حدود ۶۰۰ نفر از افراد کشته شدند و در حدود ۱۰ هزار نفر زخمی گشتند همچنین منازل بسیاری دچار خسارت های مالی شدند.

در این زلزله افراد بسیاری به خاطر از دست دادن ناگهانی خانواده و اطرافیان خود دچار حالت شوک شدند، چرا که در این حالت حادثه غیر قابل پیش بینی او را غافلگیری کند با توجه به توضیحات داده شده بررسی عوامل مرتبط با ابعاد اقتصادی و اجتماعی افراد زلزله زده مسئله ای قابل بررسی است تا بتوان با ارائه راهکار های علمی به بهبود وضعیت روحی ساکنان کمک کرد.

۲- پیشینه تجربی تحقیق

در این مقاله یک چند متونی که ارتباط بیشتری با اصل موضوع دارند انتخاب و معرفی می شوند.

۲-۱- پیشینه داخلی

^۱ Zenadia & Sung

پورمحمدی و دیگران (۱۳۹۸) پژوهشی را با عنوان «تبیین ابعاد اجتماعی- اقتصادی تاب آوری شهری در برابر زلزله مطالعه موردی: منطقه ۴ شهر تبریز» به انجام رساندند. با توجه به هدف پژوهش ابتدا دو معیار اقتصادی و اجتماعی برای پژوهش تعریف شد و برای هر یک، زیرمعیارهای (تراکم جمعیت، وضعیت با سواد، وضعیت بیکاری و ارزش اقتصادی زمین و مسکن) که به شناسایی بهتر کمک کند، انتخاب شد و برای ترکیب زیرمعیارهای هر گروه از مدل تحلیل سلسله مراتبی (AHP) استفاده شد و وضعیت نهایی تاب آوری اجتماعی و اقتصادی منطقه ۴ در محیط GIS استخراج گردید. نتایج تحقیق بیانگر آن است که ۳۹,۴ هکتار از محدوده مورد مطالعه از وضعیت تاب آوری نامناسبی برخوردار می باشد و در مقابل ۱۱۶۷ هکتار از محدوده مورد مطالعه از منظر تاب آوری، در وضعیت کاملاً مناسبی قرار دارد. تاب آوری اجتماعی - اقتصادی نسبتاً مناسب، متوسط و تاب آوری نسبتاً مناسب، به ترتیب با ۱۷۴، ۲۵۹.۷ و ۴۳۴ هکتار از محدوده مورد مطالعه را به خود اختصاص داده اند.

- خسرو زاده و همکاران (۱۳۹۷)، به بررسی سنجش میزان احساس امنیت در محیط های شهری در برابر حوادث طبیعی (نمونه موردی: منطقه ۱۴ شهرداری تهران) پرداختند. نتایج حاصل نشان می دهد که میزان امنیت اجتماعی در زمان رخداد حوادث طبیعی مانند زلزله در محیط های سکونتی منطقه ۱۴ به میزان ۸.۳۹ درصد می باشد که این میزان با توجه به ساختار شهر تهران میزان بالایی می باشد.

- دهقانپور و دیگران (۱۳۹۶) پژوهشی را با عنوان «بررسی اثرگذاری پدیده خشک سالی بر شاخص های کیفیت زندگی و سلامت روانی (مطالعه موردی: شهرستان ابرکوه)» به انجام رساندند. نتایج پژوهش حاکی از اثرات مخرب پدیده خشکسالی بر شاخص های کیفیت زندگی و سلامت روانی در روستاهای شهرستان ابرکوه و رابطه معکوس مابین این دو متغیر است.

۲-۲- تحقیقات خارجی

ماکوانا^۱ (۲۰۱۹)، به بررسی ارتباط بین زلزله و تأثیر آن بر سلامت روان پرداختند. برای تحقق این هدف، تلاش شده است که ادبیات کیفی موجود در مورد بلایا و بهداشت روان بررسی شود. با این بررسی، عوامل مختلف محافظتی، از جمله انعطاف پذیری و سایر استراتژی های مقابله ای که در هنگام مواجهه با موقعیت های منفی، ظرفیت فرد را تقویت می کنند، شناسایی شده اند. اثر بخشی روشهای مداخله پس از فاجعه نیز برجسته شده است. آمادگی بهتر و توانمندسازی جامعه می تواند وضعیت جمعیت آسیب پذیر آسیب دیده از زلزله را بهبود بخشد. بنابراین، باید تلاش هایی برای توان بخشی جامع از جمعیت آسیب دیده انجام شود.

^۱ Makwana

هامانو^۱ و همکاران (۲۰۱۷) در پژوهشی با استفاده از رویکرد چند سطحی به بررسی رابطه ی بین حمایت اجتماعی و سلامت روان پرداخته اند. محققان دریافتند که انواع حمایت اجتماعی در سطح محله می تواند بر سلامت روان تأثیرگذار باشند.

- مالبرگ^۲ (۲۰۱۵) در پژوهشی به بررسی رابطه ی بین حمایت اجتماعی و سلامت روان در بین همدجویان اجتماعی نروژی پرداخته است. نتایج نشان می دهد که همبستگی مثبتی بین عناصر حمایت اجتماعی پیوندی و اعتماد به مددکار اجتماعی با سلامت روان وجود دارد.

۳- مبانی و چارچوب نظری

۳-۱- مبانی نظری

بلاهای طبیعی آسیب پذیری^۳ و خطر^۴

بلاهای طبیعی، عملی از طبیعت است با چنان شدتی که وضعی فاجعه انگیز ایجاد می کند و در این وضع شیرازه زندگی روزمره، ناگهان گسیخته می شود و مردم دچار رنج و درماندگی می شوند و در نتیجه به غذا، پوشاک، سرپناه و مراقبت های پزشکی، پرستاری و حفاظت در مقابل عوامل و شرایط نامساعد محتاج می گردند (ناطق الیهی، ۱۳۸۱: ۱۶).

در هر صورت یک صحنه سانحه را می توان با کالبدی در هم ریخته، مردمانی مصیبت زده و مجروح و از حیث روانی در هم ریخته، مدیرانی بهت زده و نگران و اجتماعی بدون کارکرد تصویر نمود. لیکن نکته مهم این است که خوشبختانه این تصویر پایا و ماندگار نیست و گذرا است (بحرینی، آخوندی، ۱۳۷۹: ۹۸).

اثرات اجتماعی زلزله

سوانح اغلب اختلافات اجتماعی در یک جامعه را آشکار نموده و نابرابری های موجود در یک سیستم اجتماعی را بر ملا می سازند. به عنوان نمونه زلزله و گرد باد بر زندگی بسیاری از افراد فقیر در کشورهای در حال توسعه اثر می گذارند. چرا که این آنها هستند که در ساختمان های ضعیف که اغلب بر زمین های حاشیه ای واقع شده اند زندگی می کنند. هر سانحه ای آسیب پذیر بودن افراد فقیر را بیشتر روشن می سازد چون این افراد بدلیل فقر، توان تهیه محل امن و زندگی مناسبی را برای خود ندارند و این موضوع می تواند موجب تغییرات بارز سیاسی و اجتماعی در یک جامعه شود. سوانح اعم از طبیعی و مصنوعی موجب مهاجرت ساکنین ناحیه آسیب دیده به دیگر نقاط و نیز بر هم خوردن امنیت اجتماعی در یک جامعه می گردند (مرکز پیشگیری و مدیریت بحران تهران، ۱۳۸۲: ۱۱۲).

اثرات اقتصادی زلزله

۱ Hamano
۲ Malberg
۳ Vulnerability
۴ Hazard

سوانح بیشتر باعث از هم گسیختگی اقتصاد می‌شود تا آنکه اقتصاد را ویران نمایند چرا که در طی یک دوره بحرانی مردم باید کار خود را رها ساخته و به فعالیت‌های مربوط به سانحه نظیر جستجو و نجات و یا مراقبت از بازماندگان بپردازند. در طی این دوره فعالیت‌های عادی اقتصادی به شدت تقلیل می‌یابند، حتی اگر منبع کار و اشتغال توسط سانحه آسیب ندیده باشد. هر چند این دوره تقلیل فعالیت‌های عادی اقتصادی کوتاه مدت است اما در مراحل بعد از وقوع سانحه فعالیت‌های اقتصادی برای بازماندگان از اولویت بالایی برخوردارند. سر و سامان یافتن یک اقتصاد پس از سانحه بستگی به میزان خسارات و آسیب‌هایی دارد که بر جای مانده است.

پس از یک سانحه امکان دارد که برای بعضی از مؤسسات اقتصادی امکان کار و فعالیت وجود نداشته باشد. برای بعضی از مالکان و سرمایه‌داران وقوع سانحه نه تنها موجب از دست رفتن سرمایه آنها می‌شود بلکه پس‌انداز آنها هم از دست می‌رود. وقوع سانحه طبیعی و یا مصنوعی نه تنها موجب از دست رفتن تولیدات بخش‌های مختلف اقتصاد یک جامعه می‌گردد بلکه بر توزیع و فروش تولیدات نیز اثر می‌گذارد (ایری، ۱۳۷۷: ۵۷).

ظهور شهرها و شهرک‌های جدید در مناطق مختلف که باعث می‌شود تا زلزله‌هایی که قبلاً در بیابان و در مناطق عاری از سکنه روی می‌دادند، این بار پس از دوره بازگشت خود در منطقه ای روی دهند که تأسیسات مختلفی در آن درست شده و جمع زیادی در آن زندگی می‌کنند. گسترش جمعیت و تأسیسات شهری عامل دیگر افزایش خسارات و تلفات می‌باشد که هر چه شهرها مدرن تر شوند، خسارات بیشتری از نظر ارزش به وجود می‌آید. مثلاً در سال ۱۹۹۵ شهرکوبه، ژاپن و شهرهای حومه آن به واسطه خسارت مستقیم و غیر مستقیم، تأسیسات شهری آنها هزینه بسیار سنگینی بالغ بر ۱۵۰ میلیارد دلار گردید. خسارات اقتصادی ناشی از وقوع زلزله با این ترتیب تقسیم بندی می‌شوند (دارابی و اعظمی، ۱۳۹۷: ۱۴۴-۱۴۳).

الف) خسارات مستقیم: عبارت اند از خسارات ناشی از خراب شدن ساختمان‌ها و تأسیسات، جاده‌ها، پل‌ها، راه آهن، لوله‌های آب و گاز، خطوط برق و مخابرات و تأسیسات آنها (شریان‌های حیاتی) که از سرویس خارج می‌گردند و به طور مستقیم بایستی برای برگشت مجدد آنها هزینه نمود.

ب) خسارت غیر مستقیم: وقتی تأسیسات و ساختمان‌ها آسیب ببینند، نمی‌توانند مورد بهره‌برداری قرار گیرند. در واقع در خسارت‌های غیر مستقیم عایدی ناشی از بهره‌برداری قطع می‌گردد که می‌تواند رقم بسیار قابل ملاحظه‌ای و گاهی اوقات برابر یا حتی بیشتر از خسارت مستقیم شود. معطل ماندن سرمایه‌گذاری‌ها، مهاجرت تاجران و فرار سرمایه‌ها از مناطق آسیب‌دیده، بیکاری، ورشکستگی و نظایر آنها از جمله مهم‌ترین مصادیق خسارات غیر مستقیم هستند (جعفری و توکلی، ۱۳۸۱: ۴۵).

۲-۳- چارچوب نظری

به اعتقاد سوروکین بعد از زلزله، آسیب دیدگان مرحله جدیدی از زندگی خود را بر اساس اعتقادات، ارزش‌ها و عواطف سروسامان می‌دهند و روحیه تقدیرگرایی از جمله این احساسات و عواطف است. وی فاجعه را یک فشارزای روانی و اجتماعی می‌داند که پی‌آمد آن عدم تعادل بین نیازهای محیط و پاسخ‌دهی به ارگانسیم است. وی مهمترین آسیب فاجعه را فروپاشی تقسیم کار اجتماعی و یا برهم خوردن تعادل و هماهنگی اجتماع و از بین رفتن انطباق‌پذیری می‌داند که این فروپاشی و عدم تعادل به مثابه عامل تهدیدکننده اجتماع به شمار می‌رود. وی معتقد

بود، فاجعه به فرآیندهای روانی و ذهنی سازمان های اجتماعی و فرهنگی جمعیت در معرض حادثه، اثری پایدار دارد. به عقیده وی همچنین زلزله، اتفاق غیرقابل کنترلی است که در زمان و مکان خاصی روی می دهد و خطر یا تهدید را در جامعه یا بخش های نسبتاً وسیعی از آن به وجود می آورد؛ مخاطرات شدید بر اجتماع تحمیل می کند و از تمام یا حداقل بخشی از کنش های جامعه جلوگیری و ممانعت به عمل می آورد (نجاریان و براتی، ۱۳۹۸: ۳۱).

اندرسون معتقد است که تحلیل آسیب پذیری ها با کاربرد ارزیابی احتمال و دامنه آسیب پذیری ناشی از وقوع خطرات طبیعی مانند سیل، زلزله، طوفان، در تدوین و اجرای اقدامات مناسب و متناسب و فعالیت های مؤثر و مرجح در مراحل پس از وقوع فاجعه نقشی اساسی دارد و دست کم در جلوگیری از بروز دو خطر اساسی در طول این فرآیندها و مراحل نجات، اسکان موقت، بازسازی، و... مؤثر است که عبارتند از:

- ۱- افزایش شناخت از عوامل بروز فاجعه بر انجام تلاش های درست و متناسب برای بازگشت به شرایط بهنجار تأثیر بنیادین دارد؛ و افزون بر آن، هم مانع از هدررفت منابع و اقدامات می شود و هم با آشکار ساختن عوامل آسیب آفرین، به جلوگیری از بروز چنین فاجعه ای در آینده می انجامد؛
 - ۲- تحلیل و شناسایی عوامل و شرایط پنهان، برنامه ریزان و مجریان در راستای کاهش و حتی پیشگیری از آسیب ها (از طریق اقدامات مؤثر آنها در ارتباط با عوامل ناشناخته آسیب زا) که به افزایش تحمل و تاب آوری افراد و همچنین شکل گیری پیوندهای اجتماعی بین آنها کمک می کند (اندرسون، ۲۰۰۹: ۱۵ - ۱۲).
- فورد طبقه بندی مختلفی از دیدگاه های آسیب پذیری ارائه داده است که در مجموع سه دیدگاه متمایز از پژوهش و تبیین مفهوم آسیب پذیری را می توان به شرح زیر مشخص کرد:
- ۱- دیدگاه زیستی - فیزیکی: آسیب پذیری به عنوان ریسک در معرض بودن (خطر محور و فن گرا)
 - ۲- دیدگاه ساخت اجتماعی: آسیب پذیری به عنوان ساخته ای اجتماعی (اجتماعی و انسان محور)
 - ۳- دیدگاه ترکیبی: (آسیب پذیری به عنوان تأثیر پذیری بالقوه و ظرفیت رسیدگی و انطباق (یکپارچگی و پایداری و سرسپردگی به خداوند) (فورد، ۲۰۰۲: ۶).

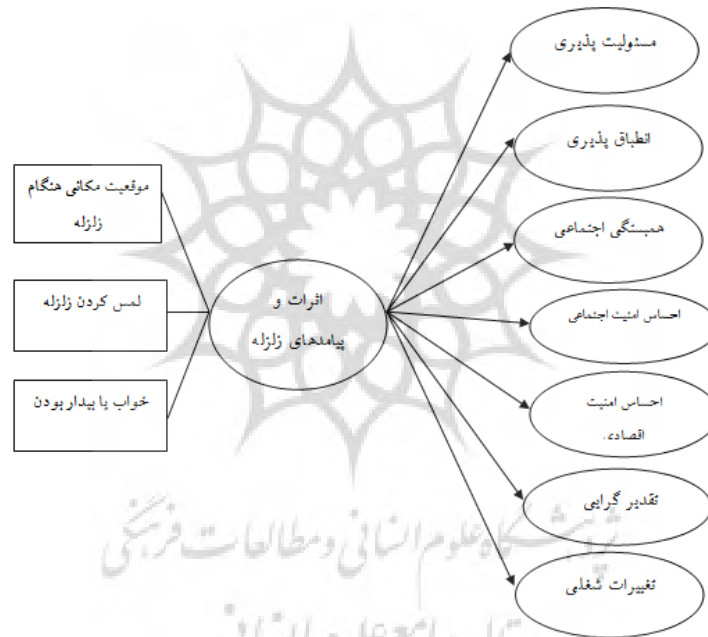
جدول ۱- نظرات مختلف پیرامون زلزله و اثرات آن

عنوان فرضیه	مبنا نظری	شرح نظریه	مبنای تجربی
- بین میزان آسیب پذیری از زلزله و تقدیرگرایی با دیگران ارتباط وجود دارد.	سوروکین	به اعتقاد سوروکین بعد از زلزله، آسیب دیدگان مرحله جدیدی از زندگی خود را بر اساس اعتقادات، ارزش ها و عواطف سرو سامان می دهند و روحیه تقدیرگرایی از جمله این	افلاطون بیان و دیدگان گران (۱۳۹۲)

	احساسات و عواطف است.		
افلاطون، بیان و دیگران (۱۳۹۲)	سوروکین معتقد است که زلزله اتفاق غیرقابل کنترلی است که در زمان و مکان خاصی روی می‌دهد و خطر یا تهدید را در جامعه یا بخش های نسبتاً وسیعی از آن به وجود می‌آورد؛ مهمترین آسیب فاجعه را فروپاشی تقسیم کار اجتماعی و یا برهم خوردن تعادل و هماهنگی اجتماع و از بین رفتن انطباق پذیری می‌داند که این فروپاشی و عدم تعادل به مثابه عامل تهدیدکننده اجتماع به شمار می‌رود.	سوروکین	- بین میزان آسیب پذیری از زلزله و انطباق پذیری ارتباط وجود دارد.
محمدی نیا و نظری کمال (۱۳۹۸) عسکری باقرآبادی و دیگران (۱۳۹۵) دهقانی و دیگران (۱۳۹۲)	نلسون معتقد است که هنگامی که زلزله به فاجعه بینجامد، با سه پیامد اجتماعی مهم همراه می شود: الف- افزایش حس تعلق به مکان؛ ب- نابودی عرصه خصوصی؛ ج- از هم گسیختگی اجتماعی و صدمه شدید به شبکه های اجتماعی (شادی طلب، ۱۳۷۴: ۱۰).	نلسون	- بین میزان آسیب پذیری از زلزله و سلامت روانی ارتباط وجود دارد.
پورمحمدی و دیگران (۱۳۹۸) افلاطون، بیان و دیگران (۱۳۹۲)	نلسون معتقد است یکی دیگر از پیامدهای زلزله فاجعه افزایش سریع جمعیت شهری است که از علل آن، نیاز شهرهای آسیب دیده به نیروی کار در مرحله بازسازی است. نیاز به نیروی کار در این شهرها و بالا بودن دستمزدها موجب جذب جمعیت مناطق روستایی اطراف در آنها می‌شود و حتی نوعی احساس ناامنی را در سطح شهر به دنبال دارد (نلسون، ۱۹۹۵: ۵۶).	نلسون	- بین میزان آسیب پذیری از زلزله و احساس امنیت اجتماعی ارتباط وجود دارد. - بین میزان آسیب پذیری از زلزله و احساس امنیت اقتصادی ارتباط وجود دارد.
	هاکاتو پیامدهای اجتماعی و انسانی زلزله را به شرح زیر می‌داند:		- بین میزان آسیب پذیری از

<p>محمدی نیا و نظری کمال (۱۳۹۸)</p> <p>ع سکری باقرآبادی و دی گران (۱۳۹۵)</p> <p>عبا سی بورو ندرق و دی گران (۱۳۹۱)</p>	<p>- تأمین نیازهای ثانویه به ویژه نیازهای بهداشتی و پزشکی، آموزشی، شغلی، و تفریحی به خصوص در روزهای اول بروز فاجعه دچار وقفه می شود؛</p> <p>- دسترسی به امکانات و حمایت های رفاهی، آسایشی، آرایشی، ارتباطی، تفریحی و سرگرمی، به علت اسکان در مکان های حاشیه ای.</p> <p>- کاهش میزان اشتغال، تغییرات شغلی، آسیب پذیری شدید مشاغل حاشیه ای و اختیاری، و تحول در نقش های اقتصادی و تجاری و مسئولیت های اجتماعی پدیدار می شود (هاکاتو، ۱۳۸۲: ۴۵-۴۲).</p>	هاکاتو	<p>زلزله و تغییرات شغلی ارتباط وجود دارد.</p> <p>- بین میزان آسیب پذیری از زلزله و بهره مندی از حمایت های اجتماعی ارتباط وجود دارد.</p> <p>- بین میزان آسیب پذیری از زلزله و مسئولیت پذیری اجتماعی ارتباط وجود دارد.</p>
<p>دی گران (۱۳۹۸)</p> <p>ده قانی و دی گران (۱۳۹۲)</p> <p>عبا سی بورو ندرق و دی گران (۱۳۹۱)</p>	<p>اندرسون معتقد است که تحلیل آسیب پذیری ها با کاربرد ارزیابی احتمال و دامنه آسیب پذیری ناشی از وقوع خطرات طبیعی مانند سیل، زلزله، طوفان، در تدوین و اجرای اقدامات مناسب و متناسب و فعالیت های مؤثر و مرجح در مراحل پس از وقوع فاجعه نقشی اساسی دارد و دست کم در جلوگیری از بروز دو خطر اساسی در طول این فرآیندها و مراحل نجات، اسکان موقت، بازسازی، و... مؤثر است که عبارتند از:</p> <p>۱- افزایش شناخت از عوامل بروز فاجعه ۲- تحلیل و شناسایی عوامل و شرایط پنهان، برنامه ریزان و مجریان در راستای کاهش و حتی پیشگیری از آسیب ها (از طریق اقدامات مؤثر آنها در ارتباط با عوامل ناشناخته آسیب زا) که به افزایش تحمل و تاب آوری افراد و همچنین شکل گیری پیوندهای اجتماعی بین آنها کمک می کند (اندرسون، ۲۰۰۹: ۱۵-۱۲).</p>	اندرسون	<p>- بین میزان آسیب پذیری از زلزله و همبستگی اجتماعی با دیگران ارتباط وجود دارد.</p> <p>- بین میزان آسیب پذیری از زلزله و تاب آوری ارتباط وجود دارد.</p>

شاکر (۱۳۸۴)	<p>فورد طبقه بندی مختلفی از دیدگاه های آسیب پذیری ارائه داده است که در مجموع سه دیدگاه متعادل از پژوهش و تبیین مفهوم آسیب پذیری را می توان به شرح زیر مشخص کرد:</p> <p>۱- دیدگاه زیستی- فیزیکی: ۲- دیدگاه ساخت اجتماعی: ۳- دیدگاه ترکیبی: (آسیب پذیری به عنوان تأثیرپذیری بالقوه و ظرفیت رسیدگی و انطباق (یکپارچگی و پایداری و سرسپردگی به خداوند) (فورد، ۲۰۰۲: ۶).</p>	<p>فورد - بین میزان آسیب پذیری از زلزله و تکلیف هداری برابر خدا ارتباط وجود دارد.</p>
-------------	---	---

شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش

۴- فرضیه های پژوهش

۱. وقوع زلزله بر احساس امنیت اجتماعی شهروندان تأثیر دارد.
۲. وقوع زلزله بر مسئولیت پذیری اجتماعی شهروندان تأثیر دارد.
۳. وقوع زلزله بر انطباق پذیری شهروندان تأثیر دارد.
۴. وقوع زلزله بر همبستگی اجتماعی با دیگران تأثیر دارد.
۵. وقوع زلزله بر تقدیرگرایی شهروندان تأثیر دارد.
۶. وقوع زلزله بر احساس امنیت اقتصادی شهروندان تأثیر دارد.

۵- روش شناسی

روش توصیفی (پیمایشی) یکی از مهمترین روشهای مورد استفاده برای بررسی موضوع اجتماعی در زمان حال است. تحقیق پیمایشی عامترین نوع تحقیقات اجتماعی است که در عرصه آن می شود به تحلیل و تبیین پدیده ها (به مثابه متغیرها) و ارتباط آنها با همدیگر پرداخت (بیکر، ۱۳۸۶: ۱۹۶). جامعه آماری پژوهش حاضر، تمامی افراد ۱۸ سال به بالای شهرستان های سرپل ذهاب و ثلاث باباجانی می باشد که بیشترین آسیب را از زلزله پذیرا شدند. بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵ در حدود ۹۵ هزار نفر (در حدود ۶۵ هزار نفر شهرستان سرپل ذهاب و ۳۰ هزار نفر ثلاث باباجانی) می باشد. در این پژوهش با استفاده از فرمول کوکران به استخراج حجم نمونه پرداخته شده است که تعداد نمونه ۶۰۰ نفر تعیین شد. روش نمونه گیری در پژوهش حاضر خوشه ای و تصادفی می باشد. بدین صورت که با استفاده از نمونه گیری خوشه ای تعدادی از مناطق شهری و روستایی شهرستان های ثلاث باباجانی و سرپل ذهاب را انتخاب و از هر منطقه به صورت تصادفی نمونه نهایی استخراج شده و سپس پرسشنامه ها تحویل پاسخگویان داده خواهد شد تا هرکدام پاسخ های مورد نظرشان را بدهند

در این پژوهش برای گردآوری داده ها از پرسش نامه محقق ساخته شده استفاده شد. پس از برگزاری پیش آزمون با ویرایش و حذف برخی گویه ها تنظیم و برای عملیاتی کردن آن از طیف ۵ گزینه ای لیکرت استفاده گردید. اعتبار ابزار به شیوه اعتبار صوری بوده و با نظر اساتید، اصلاحات صورت پذیرفت. برای تعیین اعتماد پذیری پرسشنامه از نرم افزار SPSS و برای محاسبه آن از فرمول کرونباخ (جدول ۲) استفاده شد. سطح سنجش متغیرهای مستقل و وابسته هر دو فاصله ای و از آزمون همبستگی پیرسون و با توجه به اینکه متغیر مستقل دارای ابعاد و معرفیهایی بود بررسی بیشتر از آزمون رگرسیون چند متغیره استفاده شد.

جدول ۲- ضریب آلفای کرونباخ مقیاس های پرسشنامه

پرسشنامه نهایی		شاخص	متغیر
ضریب آلفا	تعداد گویه		
۰/۷۸۹	۴	تعهد درونی	مسئولیت پذیری اجتماعی

۰/۸۲	۴	تعهد بیرونی	
۰/۸۰	۴	سازگاری با وضعیت موجود	انطباق پذیری
۰/۷۶	۳	پذیرش اجتماعی	
۰/۷۵	۵	همبستگی درون خانواده	همبستگی اجتماعی
۰/۷۶	۴	همبستگی بیرون خانواده	
۰/۸۱	۵	احساس امنیت جانی	احساس امنیت اجتماعی
۰/۸۳	۶	احساس امنیت جمعی	
۰/۸۱	۵	احساس امنیت فکری	
۰/۷۷	۵	احساس ایمن نبودن اموال و دارایی ها	احساس امنیت اقتصادی
۰/۷۹	۴	احساس ناامنی از وضعیت آینده اقتصادی	
۰/۷۴	۴	اعتقاد به تعالیم جبرگرایانه	تقدیرگرایی
۰/۸۰	۳	پایین بودن احساس خوداثربخشی	
۰/۷۴	۴	از دست دادن فرصت های شغلی	تغییرات شغلی
۰/۷۵	۳	روی آوردن به مشاغل رده پایین	
۰/۸۰	۶	آسیب های مالی	وقوع زلزله
۰/۸۲	۴	آسیب های جانی	
۰/۷۹	۶	آسیب های اجتماعی	

۶- یافته های پژوهش

۶-۱- یافته های توصیفی:

براساس نتایج توصیفی متغیرهای زمینه ای از مجموع ۶۰۰ نفر پاسخگو، ۶۴ درصد مرد و ۳۶ درصد زن می باشند. بیشترین تعداد پاسخگویان را گروه سنی ۳۶-۴۵ سال با ۲۵/۸۳ درصد تشکیل دادند و کمترین تعداد پاسخگویان را گروه سنی ۲۶-۳۵ سال با ۱۹/۳۳ درصد تشکیل دادند. از نظر تحصیلات نیز، بیشترین تعداد پاسخگویان را گروه تحصیلی لیسانس با ۲۸/۱۶ درصد و پس از آن گروه تحصیلی زیر دیپلم با ۲۵/۶۶ درصد قرار دارد. همچنین کمترین پاسخگویان مربوط به گروه تحصیلی دکتری با ۱/۳۳ درصد قرار دارد. و در نهایت بیشترین تعداد پاسخگویان با ۵۱/۸۳ متاهل بودند.

۶-۲- یافته های تحلیلی:

بررسی نرمال بودن توزیع داده ها: پیش از آنکه روابط بین متغیرها را آزمون کنیم لازم است تا نرمال بودن متغیرها را بررسی کنیم. یکی از روش های بررسی ادعای نرمال بودن توزیع متغیر استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف است. نتایج این آزمون در جدول ۲ ارائه شده است.

H0: متغیرهای تحقیق دارای توزیع نرمال هستند. H1: متغیرهای تحقیق دارای توزیع نرمال نیستند.

جدول ۳: توزیع نرمال متغیرها

کشیدگی		چولگی		۱۱
انحراف معیار	مقدار	انحراف معیار	مقدار	
۰/۱۹۹	-۰/۶۰۸	۰/۱۰۰	۰/۲۰۳	احساس امنیت اجتماعی
۰/۱۹۹	-۰/۷۷۸	۰/۱۰۰	-۰/۰۲۴	مسئولیت پذیری
۰/۱۹۹	-۰/۷۸۳	۰/۱۰۰	۰/۱۴۴	انطباق پذیری
۰/۱۹۹	-۰/۹۹۹	۰/۱۰۰	۰/۲۳۱	همبستگی اجتماعی
۰/۱۹۹	-۰/۷۶۵	۰/۱۰۰	۰/۲۱۲	تقدیر گرایی
۰/۱۹۹	-۰/۶۱۶	۰/۱۰۰	۰/۲۰۹	احساس امنیت اقتصادی
۰/۱۹۹	-۰/۸۸۶	۰/۱۰۰	۰/۰۹۴	تغییرات شغلی
۰/۱۹۹	-۰/۶۱۸	۰/۱۰۰	۰/۴۱۱	وقوع زلزله

چون مقدار چولگی مشاهده شده برای کلیه متغیرهای تحقیق در بازه (۲، -۲) قرار دارد. یعنی از لحاظ کجی متغیر نرمال بوده و توزیع آن متقارن است. همچنین مقدار کشیدگی کلیه متغیرهای تحقیق نیز در بازه (۲، -۲) قرار دارد. این نشان می دهد توزیع متغیرها از کشیدگی نرمال برخوردار است.

فرضیه اول: وقوع زلزله بر احساس امنیت اجتماعی شهروندان تاثیر دارد.

جدول ۳- نتایج ضریب همبستگی پیرسون و آزمون آنوا

مدل	ضریب همبستگی (R)	ضریب تعیین (RS)	مقدار F	سطح معنی داری
۱	۰/۶۰۱	۰/۳۶۲	۳۳۸.۵۴	۰/۰۰۱
وقوع زلزله	B=0.514	T=18.405	Beta=0.601	۰/۰۰۱

در جدول فوق خلاصه مدل رگرسیون و آزمون آنوا مشاهده می شود که ضریب همبستگی (R) برابر با ۰/۶۰۱ می باشد. همچنین میزان ضریب تعیین برابر با ۰/۳۶۲ بدست آمده است. این میزان نشان دهنده ی میزانی از واریانس است که توسط متغیر وابسته (احساس امنیت اجتماعی) است که توسط متغیر مستقل (وقوع زلزله) تبیین شده است.

همچنین خروجی ANOVA معنی داری کل را نشان می دهد چون مقدار F برابر با $338/75$ با سطح معنی داری $0/001$ شده است بنابراین مدل معنی دار است. در جدول فوق (مدل وقوع زلزله) بتا (ضرایب استاندارد) گزارش شده است هر چه بتا (Beta) و تی (t) بزرگتر و سطح معنی داری کوچکتر باشد بدین معنی است که متغیر مستقل تاثیر شدیدتری بر متغیر وابسته دارد. در اینجا میزان بتا برابر $0/601$ و سطح معنی داری $0/001$ بدست آمده است. این یعنی اینکه متغیر مستقل وقوع زلزله تاثیر خوبی بر متغیر وابسته احساس امنیت اجتماعی گذاشته است.

فرضیه دوم: وقوع زلزله بر مسئولیت پذیری اجتماعی شهروندان تاثیر دارد.

جدول ۴- نتایج ضریب همبستگی پیرسون و آزمون آنوا

مدل	ضریب همبستگی (R)	ضریب تعیین (RS)	مقدار F	سطح معنی داری
۱	$0/507$	$0/257$	207.21	$0/001$
وقوع زلزله	$B=0.463$	$T=14.298$	$Beta=0.507$	$0/001$

در جدول فوق خلاصه مدل رگرسیون و آزمون آنوا مشاهده می شود که ضریب همبستگی (R) برابر با $0/507$ می باشد. همچنین میزان ضریب تعیین برابر با $0/257$ بدست آمده است. این میزان نشان دهنده ی میزانی از واریانس است که توسط متغیر وابسته (مسئولیت پذیری اجتماعی) است که توسط متغیر مستقل (وقوع زلزله) تبیین شده است. همچنین خروجی ANOVA معنی داری کل را نشان می دهد چون مقدار F برابر با $207/21$ با سطح معنی داری $0/001$ شده است بنابراین مدل معنی دار است. در جدول فوق (مدل وقوع زلزله) بتا (ضرایب استاندارد) گزارش شده است هر چه بتا (Beta) و تی (t) بزرگتر و سطح معنی داری کوچکتر باشد بدین معنی است که متغیر مستقل تاثیر شدیدتری بر متغیر وابسته دارد. در اینجا میزان بتا برابر $0/507$ و سطح معنی داری $0/001$ بدست آمده است. این یعنی اینکه متغیر مستقل وقوع زلزله تاثیر خوبی بر متغیر وابسته احساس امنیت اجتماعی گذاشته است.

فرضیه سوم: وقوع زلزله بر انطباق پذیری شهروندان تاثیر دارد.

جدول ۵- نتایج ضریب همبستگی پیرسون و آزمون آنوا

مدل	ضریب همبستگی (R)	ضریب تعیین (RS)	مقدار F	سطح معنی داری
۱	$0/520$	$0/270$	221.35	$0/001$
وقوع زلزله	$B=0.507$	$T=14.87$	$Beta=0.520$	$0/001$

در جدول فوق خلاصه مدل رگرسیون و آزمون آنوا مشاهده می شود، که ضریب همبستگی (R) برابر با $0/520$ می باشد. همچنین میزان ضریب تعیین برابر با $0/270$ بدست آمده است. این میزان نشان دهنده ی میزانی از واریانس است که توسط متغیر وابسته (انطباق پذیری شهروندان) است که توسط متغیر مستقل (وقوع زلزله) تبیین شده است. همچنین خروجی ANOVA معنی داری کل را نشان می دهد چون مقدار F برابر با $221/35$ با سطح معنی داری $0/001$ شده است بنابراین مدل معنی دار است. در جدول فوق (مدل وقوع زلزله) بتا (ضرایب استاندارد) گزارش

شده است هر چه بتا (Beta) و تی (t) بزرگتر و سطح معنی داری کوچکتر باشد بدین معنی است که متغیر مستقل تاثیر شدیدتری بر متغیر وابسته دارد. در اینجا میزان بتا برابر ۰/۵۲۰ و سطح معنی داری ۰/۰۰۱ بدست آمده است. این یعنی اینکه متغیر مستقل وقوع زلزله تاثیر خوبی بر متغیر وابسته انطباق پذیری شهروندان گذاشته است.

فرضیه چهارم: وقوع زلزله بر همبستگی اجتماعی با دیگران تاثیر دارد.

جدول ۶- نتایج ضریب همبستگی پیرسون و آزمون آنوا

مدل	ضریب همبستگی (R)	ضریب تعیین (RS)	مقدار F	سطح معنی داری
۱	۰/۵۳۰	۰/۲۸۱	۲۳۳/۲۸	۰/۰۰۱
وقوع زلزله	B=۰/۵۳۹	T=۱۵/۲۸۳	Beta=۰/۵۳۰	۰/۰۰۱

در جدول فوق خلاصه مدل رگرسیون مشاهده می شود که ضریب همبستگی (R) برابر با ۰/۵۳۰ می باشد. همچنین میزان ضریب تعیین برابر با ۰/۲۸۱ بدست آمده است. این میزان نشان دهنده ی میزانی از واریانس است که توسط متغیر وابسته (همبستگی اجتماعی) است که توسط متغیر مستقل (وقوع زلزله) تبیین شده است. همچنین خروجی ANOVA معنی داری کل را نشان می دهد چون مقدار F برابر با ۲۳۳/۲۸ با سطح معنی داری ۰/۰۰۱ شده است بنابراین مدل معنی دار است. در جدول فوق (مدل وقوع زلزله) بتا (ضرایب استاندارد) گزارش شده است هر چه بتا (Beta) و تی (t) بزرگتر و سطح معنی داری کوچکتر باشد بدین معنی است که متغیر مستقل تاثیر شدیدتری بر متغیر وابسته دارد. در اینجا میزان بتا برابر ۰/۵۳۰ و سطح معنی داری ۰/۰۰۱ بدست آمده است. این یعنی اینکه متغیر مستقل وقوع زلزله تاثیر خوبی بر متغیر وابسته همبستگی اجتماعی گذاشته است.

فرضیه پنجم: وقوع زلزله بر تقدیرگرایی شهروندان تاثیر دارد.

جدول ۷- نتایج ضریب همبستگی پیرسون و آزمون آنوا

مدل	ضریب همبستگی (R)	ضریب تعیین (RS)	مقدار F	سطح معنی داری
۱	۰/۵۰۶	۰/۲۵۶	۲۰۵/۶۲	۰/۰۰۱
وقوع زلزله	B=۰/۵۱۹	T=۱۴/۳۳۰	Beta=۰/۵۰۶	۰/۰۰۱

در جدول فوق خلاصه مدل رگرسیون و آزمون آنوا مشاهده می شود که ضریب همبستگی (R) برابر با ۰/۵۰۶ می باشد. همچنین میزان ضریب تعیین برابر با ۰/۲۵۶ بدست آمده است. این میزان نشان دهنده ی میزانی از واریانس است که توسط متغیر وابسته (تقدیرگرایی شهروندان) است که توسط متغیر مستقل (وقوع زلزله) تبیین شده است. همچنین خروجی ANOVA معنی داری کل را نشان می دهد چون مقدار F برابر با ۲۰۵/۶۲ با سطح معنی داری ۰/۰۰۱ شده است بنابراین مدل معنی دار است. در جدول فوق (مدل وقوع زلزله) بتا (ضرایب استاندارد) گزارش شده است هر چه بتا (Beta) و تی (t) بزرگتر و سطح معنی داری کوچکتر باشد بدین معنی است که متغیر مستقل تاثیر شدیدتری بر متغیر وابسته دارد. در اینجا میزان بتا برابر ۰/۵۰۶ و سطح معنی داری ۰/۰۰۱ بدست آمده است. این یعنی اینکه متغیر مستقل وقوع زلزله تاثیر خوبی بر متغیر وابسته تقدیرگرایی شهروندان گذاشته است.

فرضیه ششم: وقوع زلزله بر احساس امنیت اقتصادی شهروندان تاثیر دارد.

جدول ۸- نتایج ضریب همبستگی پیرسون و آزمون آنوا

مدل	ضریب همبستگی (R)	ضریب تعیین (RS)	مقدار F	سطح معنی داری
۱	-۰/۳۳۰	۰/۱۰۹	۷۳/۷۱	۰/۰۰۱
وقوع زلزله	B=۰/۳۳۵	T=۸/۵۵۰	Beta=۰/۳۳۰	۰/۰۰۱

در جدول فوق خلاصه مدل رگرسیون و آزمون آنوا مشاهده می شود که ضریب همبستگی (R) برابر با $-0/330$ می باشد. همچنین میزان ضریب تعیین برابر با $0/109$ بدست آمده است. این میزان نشان دهنده ی میزانی از واریانس است که توسط متغیر وابسته (امنیت اقتصادی شهروندان) است که توسط متغیر مستقل (وقوع زلزله) تبیین شده است. همچنین خروجی ANOVA معنی داری کل را نشان می دهد چون مقدار F برابر با $73/71$ با سطح معنی داری $0/001$ شده است بنابراین مدل معنی دار است. در جدول فوق (مدل وقوع زلزله) بتا (ضرایب استاندارد) گزارش شده است هر چه بتا (Beta) و تی (t) بزرگتر و سطح معنی داری کوچکتر باشد بدین معنی است که متغیر مستقل تاثیر شدیدتری بر متغیر وابسته دارد. در اینجا میزان بتا برابر $0/330$ و سطح معنی داری $0/001$ بدست آمده است. این یعنی اینکه متغیر مستقل وقوع زلزله تاثیر معکوس بر متغیر وابسته امنیت اقتصادی شهروندان گذاشته است. فرضیه هفتم: وقوع زلزله بر تغییرات شغلی شهروندان تاثیر دارد.

جدول ۹- نتایج ضریب همبستگی پیرسون و آزمون آنوا

مدل	ضریب همبستگی (R)	ضریب تعیین (RS)	مقدار F	سطح معنی داری
۱	۰/۳۹۵	۰/۱۵۶	۱۱۰/۷۴	۰/۰۰۱
وقوع زلزله	B=۰/۴۰۸	T=۱۰/۵۲۴	Beta=۰/۳۹۵	۰/۰۰۱

در جدول فوق خلاصه مدل رگرسیون و آزمون آنوا مشاهده می شود که ضریب همبستگی (R) برابر با $0/395$ می باشد. همچنین میزان ضریب تعیین برابر با $0/156$ بدست آمده است. این میزان نشان دهنده ی میزانی از واریانس است که توسط متغیر وابسته (تغییرات شغلی شهروندان) است که توسط متغیر مستقل (وقوع زلزله) تبیین شده است. همچنین خروجی ANOVA معنی داری کل را نشان می دهد چون مقدار F برابر با $110/74$ با سطح معنی داری $0/001$ شده است بنابراین مدل معنی دار است. در جدول فوق (مدل وقوع زلزله) بتا (ضرایب استاندارد) گزارش شده است هر چه بتا (Beta) و تی (t) بزرگتر و سطح معنی داری کوچکتر باشد بدین معنی است که متغیر مستقل تاثیر شدیدتری بر متغیر وابسته دارد. در اینجا میزان بتا برابر $0/395$ و سطح معنی داری $0/001$ بدست آمده است. این یعنی اینکه متغیر مستقل وقوع زلزله تاثیر خوبی بر متغیر وابسته تغییرات شغلی شهروندان گذاشته است.

۷- بحث و نتیجه گیری

یافته های تحقیق نشان داد که وقوع زلزله بر احساس امنیت اجتماعی، مسئولیت پذیری اجتماعی، انطباق پذیری شهروندان، همبستگی اجتماعی با دیگران، تقدیرگرایی، احساس امنیت اقتصادی و تغییرات شغلی تاثیر دارد. یعنی تمامی فرضیه های تحقیق تایید گردیدند.

فرضیه اول: وقوع زلزله بر احساس امنیت اجتماعی شهروندان تاثیر دارد. نتایج پژوهش نشان داد که وقوع زلزله بر احساس امنیت اجتماعی شهروندان تاثیر دارد. این یافته با نتایج تحقیقات پورمحمدی و دیگران (۱۳۹۸) و افلاطونیان و دیگران (۱۳۹۲) همسو و هماهنگ است. جهت تبیین این یافته می توان گفت که نلسون معتقد است یکی از پیامدهای زلزله فاجعه افزایش سریع جمعیت شهری است که از علل آن، نیاز شهرهای آسیب دیده به نیروی کار در مرحله بازسازی است. نیاز به نیروی کار در این شهرها و بالا بودن دستمزدها موجب جذب جمعیت مناطق روستایی اطراف در آنها می شود و حتی نوعی احساس ناامنی را در سطح شهر به دنبال دارد (نلسون، ۱۹۹۵: ۵۶). فرضیه دوم: وقوع زلزله بر مسئولیت پذیری اجتماعی شهروندان تاثیر دارد. نتایج پژوهش نشان داد وقوع زلزله بر مسئولیت پذیری اجتماعی شهروندان تاثیر دارد. این یافته با نتایج تحقیقات محمدی نیا و نظری کمال (۱۳۹۸)، عسکری باقرآبادی و دیگران (۱۳۹۵) و عباسی بوروندرق و دیگران (۱۳۹۱) هماهنگ است. جهت تبیین این یافته می توان گفت که تأمین نیازهای ثانویه به ویژه نیازهای بهداشتی و پزشکی، آموزشی، شغلی، و تفریحی به خصوص در روزهای اول بروز فاجعه دچار وقفه می شود؛ دسترسی به امکانات و حمایت های رفاهی، آسایشی، آرایشی، ارتباطی، تفریحی و سرگرمی، به علت اسکان در مکان های حاشیه ای. کاهش میزان اشتغال، تغییرات شغلی، آسیب پذیری شدید مشاغل حاشیه ای و اختیاری، و تحول در نقش های اقتصادی و تجاری و مسئولیت های اجتماعی پدیدار می شود (هاکاتو، ۱۳۸۲: ۴۵-۴۲). فرضیه سوم: وقوع زلزله بر انطباق پذیری شهروندان تاثیر دارد. نتایج پژوهش نشان داد وقوع زلزله بر انطباق پذیری شهروندان تاثیر دارد. این یافته با نتایج تحقیق افلاطونیان و دیگران (۱۳۹۲) همسو و هماهنگ است. جهت تبیین این یافته می توان گفت که سوروکین معتقد است که زلزله اتفاق غیرقابل کنترلی است که در زمان و مکان خاصی روی می دهد و خطر یا تهدید را در جامعه یا بخش های نسبتاً وسیعی از آن به وجود می آورد؛ مهمترین آسیب فاجعه را فروپاشی تقسیم کار اجتماعی و یا برهم خوردن تعادل و هماهنگی اجتماع و از بین رفتن انطباق پذیری می داند که این فروپاشی و عدم تعادل به مثابه عامل تهدیدکننده اجتماع به شمار می رود. فرضیه چهارم: وقوع زلزله بر همبستگی اجتماعی با دیگران تاثیر دارد. نتایج پژوهش نشان داد وقوع زلزله بر همبستگی اجتماعی با دیگران تاثیر دارد. این یافته با نتایج تحقیقات پورمحمدی و دیگران (۱۳۹۸)، دهقانی و دیگران (۱۳۹۲)، عباسی بوروندرق و دیگران (۱۳۹۱) همسو و هماهنگ است. جهت تبیین این یافته می توان گفت که اندرسون معتقد است که تحلیل آسیب پذیری ها با کاربرد ارزیابی احتیاطی و دامنه آسیب پذیری ناشی از وقوع خطرات طبیعی مانند سیل، زلزله، طوفان، در تدوین و اجرای اقدامات مناسب و متناسب و فعالیت های مؤثر و مرجح در مراحل پس از وقوع فاجعه نقشی اساسی دارد و دست کم در جلوگیری از بروز دو خطر اساسی در طول این فرآیندها و مراحل نجات، اسکان موقت، بازسازی، و... مؤثر است که عبارتند از: ۱- افزایش شناخت از عوامل بروز فاجعه ۲- تحلیل و شناسایی عوامل و شرایط پنهان، برنامه ریزان و مجریان راستای کاهش و حتی پیشگیری از آسیب ها (از طریق اقدامات مؤثر آنها در ارتباط با عوامل ناشناخته آسیب زا) که به افزایش تحمل و تاب آوری فرد و همچنین شکل گیری پیوندهای اجتماعی بین آنها کمک می کند (اندرسون،

۲۰۰۹: ۱۵ - ۱۲). فرضیه پنجم: وقوع زلزله بر تقدیرگرایی شهروندان تاثیر دارد. نتایج پژوهش نشان داد وقوع زلزله بر تقدیرگرایی شهروندان تاثیر دارد. این یافته با نتایج تحقیق افلاطونیان و دیگران (۱۳۹۲) همسو و هماهنگ است. جهت تبیین این یافته می توان گفت که به اعتقاد سوروکین بعد از زلزله، آسیب دیدگان مرحله جدیدی از زندگی خود را بر اساس اعتقادات، ارزش ها و عواطف سروسامان می دهند و روحیه تقدیرگرایی از جمله این احساسات و عواطف است. فرضیه ششم: وقوع زلزله بر احساس امنیت اقتصادی شهروندان تاثیر دارد. نتایج پژوهش نشان داد وقوع زلزله بر احساس امنیت اقتصادی شهروندان تاثیر دارد. این یافته با نتایج تحقیقات پورمحدی و دیگران (۱۳۹۸) و افلاطونیان و دیگران (۱۳۹۲) هماهنگ است. جهت تبیین این یافته می توان گفت که نلسون معتقد است یکی دیگر از پیامدهای زلزله فاجعه افزایش سریع جمعیت شهری است که از علل آن، نیاز شهرهای آسیب دیده به نیروی کار در مرحله بازسازی است. نیاز به نیروی کار در این شهرها و بالا بودن دستمزدها موجب جذب جمعیت مناطق روستایی اطراف در آنها می شود و حتی نوعی احساس ناامنی را در سطح شهر به دنبال دارد (نلسون، ۱۹۹۵: ۵۶).

پیشنهادها

الف) پیشنهادات کاربردی

بر مبنای یافته های پژوهش پیشنهادات زیر ارائه می گردد.

- پیشنهاد می شود که امنیت اجتماعی و اقتصادی زلزله زدگان که ناظر بر تدارک سلامت افراد جامعه در مقابل زلزله می باشد مورد توجه مسئولان قرار گیرد.
- پیشنهاد می شود که هم دولت و شهروندان هنگام وقوع زلزله نسبت به کمک رسانی، نحوه و چگونگی آن در شرایط زلزله از مسولیت پذیری بالایی برخوردار باشند.
- پیشنهاد می شود که هنگام وقوع زلزله شهروندان هماهنگی خود را هنگام وقوع زلزله حفظ نمایند. و مواردی مانند تقسیم کار اجتماعی و تعادل و هماهنگی با دیگر زلزله زدگان را در دستور کار خود قرار دهند.
- پیشنهاد می شود که هنگام وقوع زلزله شهروندان همبستگی اجتماعی را حفظ نموده و با افزایش شناخت از عوامل بروز فاجعه و تحلیل و شناسایی عوامل و شرایط پنهان، به برنامه ریزان و مجریان کمک نمایند.

ب) پیشنهادات برای پژوهش های آتی

- ۱- پیشنهاد می شود که پژوهشی در زمینه میزان رضایتمندی زلزله زدگان از اقدامات مسئولان و مجریان خدمات رسانی و رسیدگی به وضعیت زلزله زدگان انجام شود.
- ۲- پیشنهاد می شود که تحقیقی در زمینه بررسی میزان کیفیت زندگی زلزله زدگان شهر کرمانشاه انجام شود.
- ۳- پیشنهاد می شود که تحقیقی با عنوان بررسی اثرگذاری پدیده خشک سالی بر شاخص های کیفیت زندگی و سلامت روانی در خوزستان انجام شود.

- افلاطونیان محمدرضا، شریفی ایرج، رنجبر لیلا (۱۳۹۲)، بررسی تاثیر زلزله و هزینه های پیشگیری بر میزان بروز لیشمانیوز پوستی در شهرستان بم مبتنی بر تجربه طبیعی، مجله اپیدمیولوژی ایران، دوره ۶، شماره ۲.
- ایری، عبدالجلال (۱۳۷۸). برنامه ریزی کاهش اثرات زلزله در سطوح شهری نمونه موردی: منطقه ۲۰ تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران.
- بحرینی، سید حسین (۱۳۸۵). ساخت و ساز پایدار در شهرها، دومین سمینار ساخت و ساز در پایه تخت، پردیس دانشکده های فنی دانشگاه تهران، تهران.
- بیکر، ترز. ال (۱۳۸۵)، روش تحقیق نظری در علوم اجتماعی، (هوشنگ نایبی، مترجم)، تهران انتشارات پیام نور.
- پورمحمدی، محمدرضا، هادی، الهام، هادی، الناز (۱۳۹۸)، تبیین ابعاد اجتماعی- اقتصادی تاب آوری شهری در برابر زلزله مطالعه موردی: منطقه ۴ شهر تبریز، دانش پیگیری و مدیریت بحران، دوره نهم، شماره اول.
- تاجیک، محمدرضا (۱۳۷۹). مدیریت بحران، نقدی بر شیوه های تحلیل و تدبیر بحران در ایران، تهران، تحلیل گفتمان.
- جعفری، محمد کاظم، توکلی، بهروز، توکلی، شهاب (۱۳۸۱). مجموعه مقالات اولین کنفرانس بین المللی زلزله شناسی و مهندسی زلزله، پژوهشگاه بین المللی زلزله شناسی و مهندسی زلزله، تهران.
- خسرو زاده، محمد، شهریاری، کمال الدین، جهاشاهلو، لعلا (۱۳۹۷)، به بررسی سنجش میزان احساس امنیت در محیط های شهری در برابر حوادث طبیعی (نمونه موردی: منطقه ۱۴ شهرداری تهران)، مطالعات امنیت اجتماعی، دوره ۹، شماره ۵۵.
- دهقانپور، علیرضا و سرگزی، محمدرضا و رضایی، حجت (۱۳۹۶)، بررسی اثرگذاری پدیده خشکسالی بر شاخص های کیفیت زندگی (مطالعه موردی: شهرستان ابرکوه)، پنجمین کنفرانس علمی پژوهشی اخق های نوین در علوم جغرافیا و برنامه ریزی معماری و شهرسازی ایران، تهران.
- عسکری باقرآبادی، محبوبه و خضری مقدم، نوشیروان و دمیری، طیبه و رضایی، زهرا (۱۳۹۵)، بررسی رابطه ی میزان افسردگی و سلامت روان در خانواده های آسیب دیده از زلزله بم، سومین کنگره علمی پژوهشی سراسری توسعه و ترویج علوم تربیتی و روانشناسی، جامعه شناسی و علوم فرهنگی اجتماعی ایران، تهران.
- محمدیان، فرشاد؛ ناصر، شاهنوشی؛ محمد، قربانی و حسن، عاقل (۱۳۸۸). انتخاب الگوی کشت بالقوه محصولات زراعی بر اساس روش فرآیند تحلیلی سلسله مراتبی (AHP) (مطالعه موردی: دشت تربت جام)، مجله دانش کشاورزی پایدار، جلد ۱، صص ۱۸۷-۱۷۱.
- مرکز پیشگیری و مدیریت بحران شهر تهران (۱۳۸۲). طرح تخلیه اضطراری و اسکان موقت مناطق شهر تهران، گزارش فاز یک، شماره ۷۷، تهران.
- ناطقی الهی، فریبرز (۱۳۸۱). مدیریت بحران زمین لرزه ابرشهرها، انتشارات پژوهشگاه بین المللی زلزله شناسی و مهندسی زلزله، تهران.
- نجاریان، بهمن و براتی سده، فرید (۱۳۹۸). پیامدهای روان شناختی فاجعه ها. تهران: نشر مسیر.

– الیاسی سرزلی، فاضل (۱۳۹۸)، بررسی آسیب های روانی-اجتماعی بعد از زلزله تحلیل موردی: زلزله سرپل ذهاب در سال ۱۳۹۶، مطالعات اجتماعی ایران سال سیزدهم تابستان ۱۳۹۸ شماره ۲ (جامعه شناسی مصایب جمعی و مدیریت بحران)

- Beaglehole, B, Mulder, R, Boden, J(۲۰۰۰), A systematic review of the psychological impacts of the Canterbury earthquakes on mental health, ۱۱۱۱۱۱۱/۱۱۱۱-۶۴۰۵, ۱۲۸۹۴
- Ford, J.(۲۰۲۲). Vulnerability: Concepts and issues, A literature Review of the concept of Vulnerability, its Definition and Application in Studies Dealing With Human-Environmental Interactions, part of PHD Scholarly Field Paper For course Geog, University of Guelph.
- Makwana, N(۱۹۹۹), Disaster and its impact on mental health: A narrative review, Published online ۱۱ Oct ۱۹۹۹. doi: ۱۰,۴۱۰۳/jfmpc.jfmpc_۹۹۳_۹۹.

Investigation of economic and social dimensions on people affected by the earthquake in western Kermanshah

Abstract

The aim of this study was to investigate the social and economic consequences in earthquake-stricken areas of a case study of earthquake victims in western Kermanshah. The research method was survey. The statistical population is all people 18 years old and above in the cities of Sarpol-e Zahab and Thalab Babajani who received the most damage from the earthquake. Statistical sample Using Cochran's formula and cluster sampling method, 600 people affected by the earthquake in the west of Kermanshah province were selected as the statistical sample. A researcher-made questionnaire was used to collect information. The validity of the instrument was in the form of formal validity and corrections were made with the opinion of the professors. SPSS software was used to determine the reliability of the questionnaire and Cronbach's formula was used to calculate it. Cronbach's alpha coefficient for the questionnaire factors proved to be a high level of reliability Findings showed that the occurrence of earthquakes affects the feeling of social security, social responsibility, adaptability of citizens, social solidarity with others, destiny, feeling of economic security, job changes. Conclusion In order to reduce vulnerability, in addition to technical and engineering factors, socio-economic factors should also be seriously considered.

Keywords: Social consequences, economic consequences, earthquake-stricken areas, earthquake victims west of Kermanshah